

ISSN 2320-768X
Impact Factor : 1.113
IC Value 6.48

UPSTREAM

RESEARCH INTERNATIONAL JOURNAL

A PEER REVIEWED REFEREED INDEXED JOURNAL

Approved by UGC New Delhi

Vol. VI

Issue I, January – 2018

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ

6-30

ਮਿੱਟੀ ਮਾਣ ਕਰੇ: ਬਿੰਦੂ ਮਠਾੜੂ
ਮੁਲਾਕਾਤ: ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ
ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ ਦਾ ਨਾਵਲ ਸਾਹਿਤ
ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
ਡਾ. ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ
ਡਾ. ਅਕਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ
ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ

ਗਜ਼ਲਾਂ/ਨਜ਼ਮਾਂ

31-41

ਬਿਕਰਮ ਸੋਹੀ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੁਨੱਤ
ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਕੰਗ ਬੈਂਸ

ਤਰਨਦੀਪ ਬਿਲਾਸਪੁਰ
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ ਗਿੱਲ

ਰਾਜਪਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਤਖਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਮੋਹ-ਜਾਲ
ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੀ ਰੇਤ

42-53

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ
ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਲੇਖ

54-71

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਅਨੁਭਵ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ-ਯਥਾਰਥ

ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

72-82

ਹੈਲੋ! ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੋਲਦਾਂ: ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਗਿੱਲ ਰੌਂਤਾ' ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਤੋਹਫਾ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ

ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ

83-89

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਮੋਰ: ਗਿੱਲ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ

ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ 'ਪੰਜਾਬੀ'

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ

6-30

ਮਿੱਟੀ ਮਾਣ ਕਰੇ: ਬਿੰਦੂ ਮਠਾੜੂ
ਮੁਲਾਕਾਤ: ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ
ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ ਦਾ ਨਾਵਲ ਸਾਹਿਤ
ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
ਡਾ. ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਡਾ. ਅਕਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ
ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ

ਗਜ਼ਲਾਂ/ਨਜ਼ਮਾਂ

31-41

ਬਿਕਰਮ ਸੋਹੀ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੁਨੱੜ
ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਕੰਗ ਬੈਂਸ

ਤਰਨਦੀਪ ਬਿਲਾਸਪੁਰ
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ ਗਿੱਲ

ਰਾਜਪਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਤਖਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਕਹਾਣੀਆਂ

42-53

ਮੋਹ-ਜਾਲ
ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੀ ਰੇਤ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ
ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ

ਲੇਖ

54-71

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਅਨੁਭਵ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ-ਯਥਾਰਥ

ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

72-82

ਹੈਲੋ! ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੋਲਦਾਂ: ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਗਿੱਲ ਰੌਂਤਾ'
ਤੋਹਫਾ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ

ਸ਼ਾਂਤ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ

83-89

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਮੋਰ: ਗਿੱਲ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ

ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ 'ਪੰਜਾਬੀ'

ਚਿੱਤਰਕਾਰ:
ਬਿੰਦੂ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ(ਕੈਨੇਡਾ)

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ
ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

parvasggn@gmail.com, 09187290-80250, 09195010-27522

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

International Journal of Applied Research

Peer Reviewed Journal, Refereed Journal, Indexed Journal

ISSN Print: 2394-7500, ISSN Online: 2394-5869, CODEN: IJARPF, Impact Factor (RJIF): 8.4

Publication Certificate

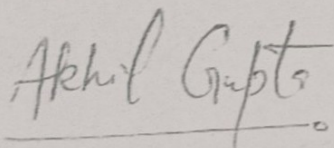
This certificate confirms that "ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਠਾ" has published manuscript titled "ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਦਾ ਕਾਵਿ- ਯਥਾਰਥ ('ਕਦ ਬੋਲਾਂਗੇ' ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ)".

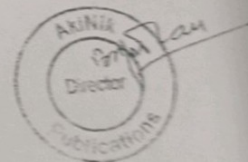
Details of Published Article as follow:

Volume : 9
Issue : 1
Year : 2023
Page Number : 482-485

Certificate No.: 10-2-15

Yours Sincerely,

Akhil Gupta

Publisher

International Journal of Applied Research

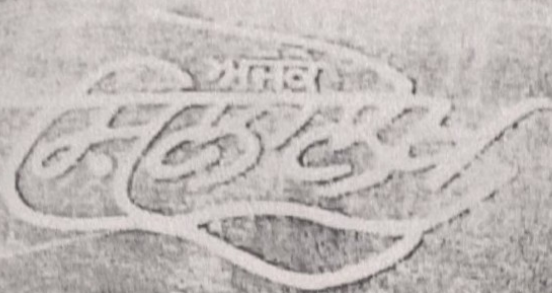
www.allresearchjournal.com

Tel: +91-9711224068

66.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ : ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ - ਡਾ. ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ	300
67.	ਨਰੈਂਦੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਿਰਜਕ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ/- ਡਾ. ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ	304
68.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਪੱਖ/- ਕੁਮੁਦ ਤਲਵਾੜ	310
69.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਭਾਵ ਜੁਗਤ/- ਸੁਨੀਤਾ ਠਾਣੀ	316
70.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਰੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਧਿਐਨ - ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	344
71.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ : ਇੱਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ/- ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ	351
72.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼/- ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਲਸੀ	356
73.	ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਿੰਬ/- ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	361
74.	'ਜਪੁਜੀ' ਵਿਚ 'ਉ' ਤੇ 'ਇ' ਦਾ ਵਿਆਕਰਨਕ ਪ੍ਰਕਾਰਜ/- ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ	365
75.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ - ਪ੍ਰੋ: ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	378
76.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਸਮਾਜ/- ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	382
77.	...ਕੀਤੋਸੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ/- ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਰੁਪਾਲ'	386
78.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਿਤਰਣ/- ਕੁਲਜੀਤ ਕੌਰ	391
79.	"ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ। ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜੁ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਰੇ ਛਪਿ ਅੰਧੇਰੁ ਪਲੋਆ।"/- ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	396
80.	ਚੌਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਦੀ/- ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ	400
81.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਫਲਸਫਾ-ਇਕ ਅਧਿਐਨ/- ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ	404
82.	'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ' - ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਗੁਰਾਇਆ	409
83.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਪੇਖ/- ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ	415
84.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ : ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਅਬਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ/- ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ	421
85.	ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ : ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰ/- ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	426
86.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ : ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਰੋਕਾਰ/- ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ	434
87.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ - ਰਛਪਾਲ ਕੌਰ	439
88.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ 'ਜਪੁਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ - ਡਾ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ	443
89.	ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਕਵੀਰ ਗਾਥਾ	444
90.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾ ਵਿਹਾਰ ਆਗਮਨ - ਪ੍ਰੋ: ਲਾਲ ਮੋਹਰ ਤਪਾਘਯਾਧ	446
91.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸਤਕਾਂ	452
92.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਗ੍ਰੰਥ/- ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ	453
93.	ਵਿਨੋਬਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਟੀਕਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਚਨਾ/- ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ	455
94.	ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ	457
96.	ਪੁਸਤਕ ਗਿਵਿਊ	457
97.	'ਜਾਗੋ ਇਟਰਨੈਸ਼ਨਲ' ਨੂੰ ਲੇਖਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ	457
99.	ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ/ਪੇਸਕਸ : ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ	46
98.	ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਸਤਕਾਂ	46

14. उदय प्रकाश जी का कविताओं में चित्रित युग निर्माण की कल्पना
नीलम 77
15. नयी कविता में आकोश एवं मूल्यों का नवोन्मेष
सुनीता रानी 82
16. आधुनिक हिंदी काव्य में राष्ट्र-भक्ति
सुनीता रानी 87
17. 'समकालीन कविता और निराला का सांस्कृतिक दृष्टिकोण'
डॉ० विनय कुमार 94
18. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ
ਡਾ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ 102
19. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ
ਡਾ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ 110
20. ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ 117
21. Crumbling Marriages- A Hard Fact
Dr. Seema Baswana 122
22. The Role of Semiotics in English Language Teaching In Rural Environment
Dr. Pallavi 132
23. Social Protest of women in Jane Austen's Emma
Annu Devi 139
24. Understanding Nationalism through Tagore's Novel The Home and the World
Monika 144
25. भारत में पंचायती राज
रेनू चौधरी

ISSN 2348-2664

ਜੁਲਾਈ-ਸਤੰਬਰ 2019

100 ਰੁਪਏ

20.	ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਾਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਖਰਮਾ, 'ਸੁਖਦੀਰ ਕੌਰ'	64
15	ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੰਘ ਆਰਿਫ਼ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ ਦਾ ਸੁਫੀ ਚਿੰਤਨ ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	67
16	"ਇੱਕੋ ਰੋਗਿਸਤਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ" ਨਾਵਲ ਵਿਚਲਾ ਚਿਹਨ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਖਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	71
17	ਸਿੱਖ ਖੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਗੁਰਦਿੰਦਰ ਕੌਰ	76
18	ਮਾਇਆ : ਮਾਨਵੀ ਹੋਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ	79
19	ਸਿਹਨਜੀਤ ਦੇ ਰੋਖਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਐਨ ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ	83
20	ਅਨ-ਅਲ-ਹੱਕ ਦੀ ਸਿੱਧਾਂਤਕਾਰੀ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	88
21	ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ : ਲੋਕ ਸਿਆਣਪਾਂ (ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਰਾਣੀ	92
22	ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਰਾਈ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ	95
23	ਸਾਹਿਤ, ਸਿਨੇਮਾ ਤੇ ਗੁਬੀਆ ਕਮਲਾ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	97
24	ਟਾਹਟੀਓ ਟੁਟੇ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਸਰਘੀ (ਡਾ.)	99
25	ਆਧੁਨਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਰਚਨਾਤਮਕ ਚੌਖਟਾ ਮੇਘਾ ਸਲਵਲ (ਡਾ.)	102
26	ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਰਿਪੇਖ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	105
27	ਲੋਕਧਾਰਾ ਵਿਚ ਜੋਡ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	109
28	ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਪਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਡਾ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁੜ	114
29	ਨਾਵਲ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਧੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ	118
30	ਪੁਨੀ ਵਿਉਂਤਕ ਅਧਿਐਨ ਮਾਡਲ ਨੈਲਿਸ	121
31	ਸਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਲੂਟਾ' ਵਿਚ ਨਾਰੀ-ਪੀੜਾ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ (ਡਾ.)	124
32.	'ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਰੰਗੀ ਹਾਂ' ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਰੋਤਨਾਤੰਕ ਦਾ ਸਵਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	64
33.	ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ : ਕਾਵਿ ਵਿਸ਼ਵੀ ਡਾ. ਰਜਨੀਸ਼ ਕੌਰ	67
34.	ਹਜ਼ਾਰ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਲਾਟ : ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	71
35.	ਅੰਤਰ-ਸੰਵਾਦ : ਮਿਥ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਸੰਦਰਭ ਹਰਸਿਮਰਨ ਕੌਰ (ਡਾ.)	76
36.	ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ : ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਖੁਕਾਅ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	79
37.	ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਿਥ ਅਧਿਐਨ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	83
38.	ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਤੇ ਗੈਰੀ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਤਾਰਕਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	88
39.	ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਪਰਿਪੇਖ : ਸੁੱਕੀਆਂ ਕੁੰਨਾਂ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	92
40.	ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਯਥਾਰਥ (ਸਟੇਟਸ, ਸਟੋਰੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ) ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ	95
41.	ਤਿਉਹਾਰ "ਤੀਆਂ" ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ	97
	• ਪੁਸਤਕ ਗੀਵਉ 159	
	• ਪੜ੍ਹ ਪੁਸਤਕ... 160	

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

'ਬਿਲਾਲੇਖ' ਵਿਚ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਪਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਟਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਪੀ, ਅਨਮੋਲ ਲਿਪੀ, ਅਸੀਸ, ਡਾ. ਚਾਰ੍ਕ ਵੈਬ, ਗੋਲਡ ਆਦਿ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪਰਫ ਰੀਡਿੰਗ ਕਰਕੇ ਭੇਜਣ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਤੇ ਪਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਛਾਪਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਿ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਛਪਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਚਨਾ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਨਾਂ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਚਰੂਰ ਲਿਖੋ। ਹੱਥ ਲਿਖਤ, ਯੂਨੀਕੋਡ ਫੋਟਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਆਈਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਵਾਪਸ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖ ਲੈਣ।

—ਸੰਪਾਦਕ

ਅੱਜਕੇ
ਸਿੱਲਾ

ISSN 2348-2664

ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2019
100 ਰੁਪਏ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ (ਭਾ.)

ਸ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀ ਅਜਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮਲਵਈ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕਨੈਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਤਲਿੱਸਮੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰੰਗਲੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖੜਾ ਨੇੜਿਉਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ 'ਕਿਸ ਬੱਧ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਅਤੇ 'ਅਣਖ ਪੰਜਾਬ - ਦੀ ਮਹਾਂਗਣੀ ਜ਼ਿੰਦਾ' ਦੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ। ਉਸਨੇ 'ਜਨੇ ਦਾ ਮਿਰਗ' ਸੁਨਿਹਰੀ ਮਣਕੇ 'ਲਾਗੀ', 'ਬੁੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦੀ', 'ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਭਰੀ ਚੰਗੇਰ', 'ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੱਚ', 'ਸੁਨੇਹ', 'ਦੁੱਧ ਦਾ ਮੁੱਲ', 'ਸੱਜਰੇ ਫੁੱਲ', 'ਗਿੱਲੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੰਦਾ', 'ਪੈੜਾਂ', ਅਤੇ 'ਸਿਲਾ ਨੇਕੀ ਦਾ' ਕਾਵਿ - ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਰਚਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ। ਉਸਦੀ ਲੰਮੇਰੀ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਤਰਾ ਉਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਪੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੌਰ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਲਿਖਣਾ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਤੁਖੱਲਸ ਲਈ 'ਚੰਦ ਫਰਵਾਰੀ' ਨਾਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੋਝੇ ਮਿੱਠੇ ਤਜੱਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਤਲਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਨ-ਮਨ ਤੇ ਬੜੀ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ।

'ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਛੱਲਾਂ' ਕਾਵਿ - ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬਾਗੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਤ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਅੱਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚਲਾ ਪਾੜਾ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਲੋਕ, ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੂੰ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਸਹੁਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸਟ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਵਰਗ ਦੀ ਰਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਲੋਕ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭੌਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੂਪੀ ਸਫਰ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਮੌਜਾਂ-ਮੇਲੇ ਸੁਖ-ਸਹੁਲਤਾਂ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ,
ਜਦ ਵੀ ਚਾਹੇ ਉਹ ਤੇ ਆਕੇ ਮੌਜ ਮਨਾਏ।
ਚੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਛੁਪਾਏ।
ਕੁਝ ਲੋਕ ਐਸੇ ਲੈਣ ਨਜ਼ਾਰੇ ਜੰਨਤ ਦੇ,
ਉਹ ਵੀ ਬੜੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਨੇ ਨਰਕੀਂ ਪਾਏ।

ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਿੱਦਤ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ

ਜੰਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਅਤੇ ਉਸਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਸਾਜ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਫਿਰ ਕੀਤਾ ਚਮਤਕਾਰ,
ਸੁੱਤੀਆਂ ਅਣਖਾਂ ਜਾਗੀਆਂ, ਤੇ ਸੱਜੇ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ,
ਫਿਰ ਲਾਟ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਲ ਪਈ, ਤੇ ਜਾਗਿਆ ਦੇਸ਼-ਪਿਆਰ,
ਖੂਨ ਉਥਲੇ ਖਾਵਦਾ, ਤੇ ਮੱਥੇ ਭਖਣ ਅੰਗਰਾਗ
ਕਰੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਕੁੰਢੀਆਂ ਤੇ ਸੀਸ ਬੰਨ੍ਹੀ ਦਸਤਾਰ,
ਕਰਨ ਮਖੌਲਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਭੈਅ ਉਤਾਰ।

ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਸਤੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬਖਸ਼ਦੇ ਨਹੀਂ। ਸੁ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਈ ਦੇਸੀ ਤੇ ਬਦੇਸੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਰਹੇਗੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਰਲਾ ਮੌਜਾ ਰੰਘੜ ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਆਯਾਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ - ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਢਾਅ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਕਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਇਵੇ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਮੌਜਾ ਸਿਰ ਨਿਵਾਕੇ ਬੋਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ,
ਸਿੰਘਾਂ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਧੁਹ ਲਈ ਝੱਟ ਕਟਾਰੀ।
ਕੀਤਾ ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਦੋਵਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ,
ਲਾਏ ਟੱਕ ਪੋਣ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ।
ਧੰਨ ਮਾਂਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਸੂਰਮੇ,
ਰੱਖੀ ਕਾਇਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੱਗ ਤੇ ਇਹ ਸਰਦਾਰੀ।

ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਹ ਕਾਵਿ-ਪੱਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਇੰਜ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਪੈਦਾ ਏ ਸਰਬੰਸ ਲਟਾਉਣਾ,
ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਲੜਕੇ ਵੇਖਾ
ਸੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਹਾਉਣਾ,
ਸੁਲੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਵੇਖਾ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਮੁਾ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਵਾਂਗ ਪਡੇਗੇ ਸੜ ਕੇ ਵੇਖ।

ਕਵੀ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬੰਸ ਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਬੰਢਵਾਦ ਅਤੇ ਭੈੜੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣੇ ਸੌਝੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ

ਕ੍ਰਮਸਿਕ ਪੁਸਤਕ ਨੰਬਰ: 71-80

ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 - ਮਾਰਚ 2020

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ

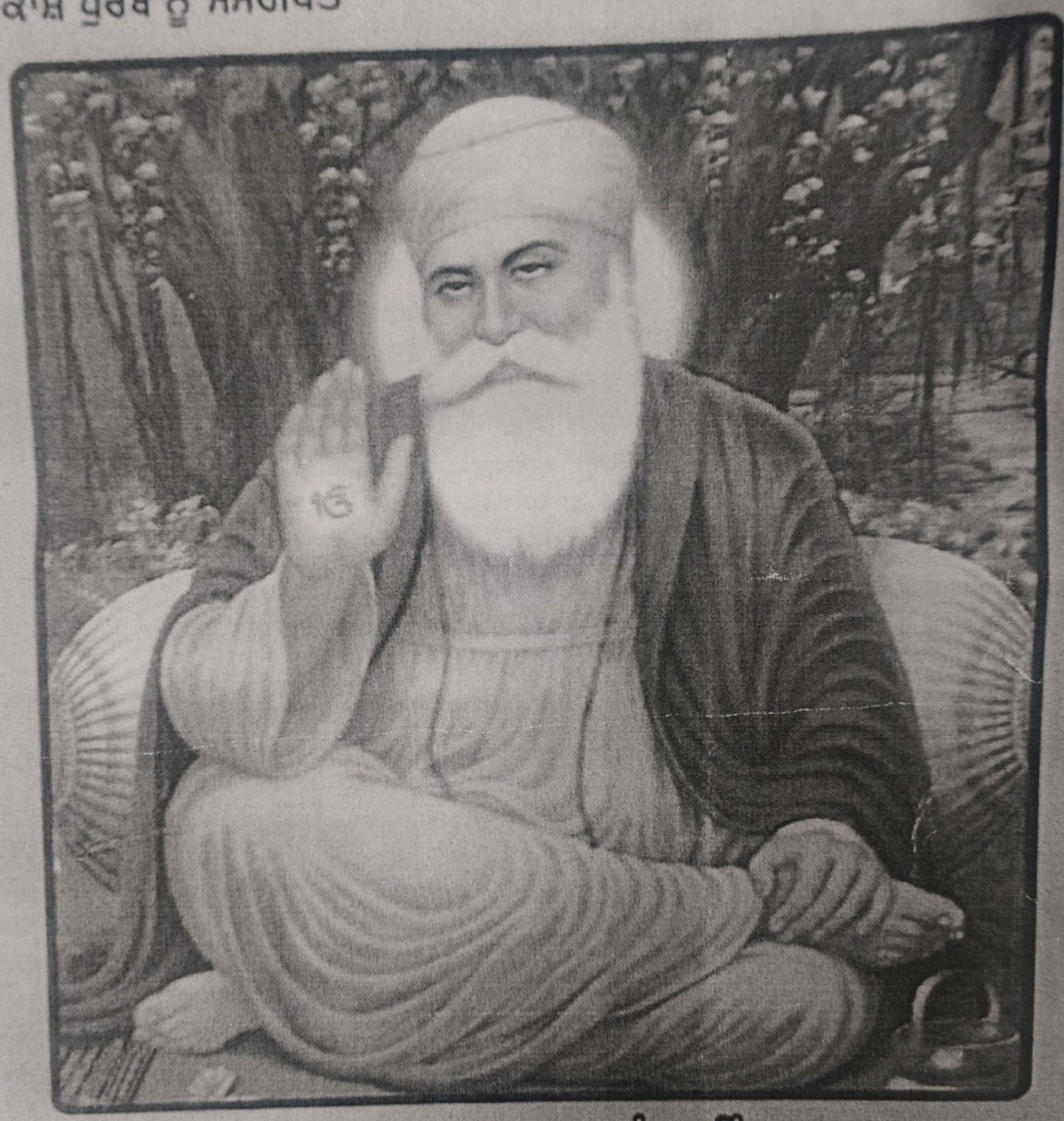
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ISSN 2277

ਜਾਗੋ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ: ਡਾ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਮਾਲਵਾ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ, ਪਟਿਆਲਾ (ਰਜਿ.)

JAGO

INTERNATIONAL

₹ 300/-

66.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ : ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ - ਡਾ. ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ	298
67.	ਨਰੋਏ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਿਰਜਕ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ/- ਡਾ. ਹਾਜਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ	300
68.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਪੱਖ/- ਕੁਮੁਦ ਤਲਵਾੜ	304
69.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਭਾਵ ਚੁਗਤ/- ਸੁਨੀਤਾ ਹਾਣੀ	310
70.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਰੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਧਿਐਨ - ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	316
71.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ : ਇੱਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ/- ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ	344
72.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼/- ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਲਸੀ	351
73.	ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਿੰਬ/- ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	356
74.	'ਜਪੁਜੀ' ਵਿਚ 'ਉ' ਤੇ 'ਇ' ਦਾ ਵਿਆਕਰਨਕ ਪ੍ਰਕਾਰਜ/- ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ	361
75.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ - ਪ੍ਰੋ: ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	365
76.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਸਮਾਜ/- ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	378
77.	...ਕੀਤੋਸੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ/- ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਰੁਪਾਲ'	382
78.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਿਤਰਣ/- ਕੁਲਜੀਤ ਕੌਰ	386
79.	"ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ। ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜੁ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਰੇ ਛਪਿ ਅੰਧੇਰੁ ਪਲੋਆ।"/- ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	391
80.	ਚੌਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਦੀ/- ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ	396
81.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਫਲਸਫਾ-ਇਕ ਅਧਿਐਨ/- ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ	400
82.	'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ' - ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਗੁਰਾਇਆ	404
83.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਪੇਖ/- ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ	409
84.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ : ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਅਥਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ/- ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ	415
85.	ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ : ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰ/- ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	421
86.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ : ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਰੋਕਾਰ/- ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੀਨਾ	426
87.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ - ਰਛਪਾਲ ਕੌਰ	434
88.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ 'ਜਪੁਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ - ਡਾ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ	439
89.	ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਕਬੀਰ ਗਾਥਾ	443
90.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾ ਕਿਹਾਰ ਆਗਮਨ - ਪ੍ਰੋ: ਲਾਲ ਮੋਹਰ ਤਪਾਘਾਯ	444
91.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸਤਕਾਂ	446
92.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਗ੍ਰੰਥ/- ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ	452
93.	ਵਿਨੋਬਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਟੀਕਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰਚਨਾ/- ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ	453
94.	ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ	455
96.	ਪੁਸਤਕ ਗਿਵਿਊ	457
97.	'ਜਾਗੋ ਇਟਰਨੈਸ਼ਨਲ' ਨੂੰ ਲੇਖਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ	459
99.	ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ/ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ	460
98.	ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਸਤਕਾਂ	463